

**PRIVAREA DE DREPTUL DE A OCUPA ANUMITE FUNCȚII SAU DE A
EXERCITA O ANUMITĂ ACTIVITATE – PEDEAPSĂ ALTERNATIVĂ
PRIVAȚIUNII DE LIBERTATE**

Daniel MARTIN

Catedra Drept Penal și Criminologie

The deprivation of the right of occupying certain functions or of practicing a certain activity as a penal punishment was known both in the old and modern penal legislature. The present national penal legislature also provides the discussed punishment. This situation demonstrates eloquently that the given punishment plays an important role in the state's coercive policy.

Being a rights' privative punishment, it mostly aims to impede the convict to have further access to the function or activity that he used for criminal purposes, against the legal stipulations.

Although this is a punishment rooted in the legislature of many states, even nowadays, the jurist-scientists do not have a single position regarding the juridical nature of this punishment - a fact that we tried to clarify in the present study.

Analyzing the content of deprivation of the right of occupying certain functions or of practicing a certain activity, we came to the conclusion that some legislative deficiencies make impossible a more extensive and efficient application of this punishment. As a result we made some law proposals that, if applied, would improve the situation and would transform the named punishment in a real alternative to the privation of freedom.

Pedepsele privative de drepturi, ca măsuri de constrângere statală aplicată pentru comiterea infracțiunilor, au jucat un rol destul de important în legiuirile din antichitate. Astfel, la romani găsim infamia, ignominia și poena existimatio, care constau în privări de drepturi sau demnități. Și vechile noastre legiuri prevedeau diferite pedepse privative de drepturi [1]. Actuala legislație penală, la fel ca și Codul penal din 1961, prevede această pedeapsă penală.

Deși este consfințită în mai multe sancțiuni ale Părții Speciale a actualului Cod penal, considerăm că privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate ca măsură de constrângere statală este utilizată insuficient atât de legiuitorul național, cât și de instanțele de judecată, fapt care ne face să privim sub alt aspect această măsură juridico-penală, inclusiv în calitate de măsură alternativă privațiunii de libertate.

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate constituie o pedeapsă privativă de drepturi, deoarece forța coercitivă a statului în această măsură juridico-penală de constrângere constă în interzicerea anumitor drepturi. În doctrina română această categorie de pedepse se atribuie la pedepse restrictive de drepturi, motivându-se prin faptul că retragerea drepturilor este temporară și nu totală; ea se referă la o sferă anumită a drepturilor condamnatului [2]. O considerăm totuși o pedeapsă privativă de drepturi; or, aceasta se deduce chiar din denumirea ei.

Conținutul, temeiul, condițiile juridice și termenele pe care poate fi aplicată pedeapsa în cauză sunt determinate de art. 65 CP RM.

Reieșind din această normă juridico-penală, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate constă în interzicerea de a ocupa o funcție sau de a exercita o activitate de natura celeia de care s-a folosit condamnatul la săvârșirea infracțiunii.

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții presupune, în primul rând, eliberarea condamnatului din funcția ocupată, iar, în al doilea rând – interzicerea de a ocupa aceeași funcție sau funcții similare la alte unități, întreprinderi, instituții, organizații. Spre deosebire de alte legislații penale (spre exemplu, a Federației Ruse), pedeapsa prevăzută de art.65 CP RM presupune privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții în organe de stat, obștești, precum și la întreprinderi, instituții, organizații de stat sau private, cu oricare formă organizatorico-juridică de activitate. Privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate presupune interzicerea practicării unei activități profesionale (pedagogice, medicale, conducerea mijlocului de transport în bază de contract etc.) sau a unei activități de amator (vânatul de amator, pescuitul, conducerea mijlocului de transport personal etc.).

În doctrina de specialitate cu privire la natura juridică a pedepsei în cauză s-au purtat discuții destul de aprige.

Astfel, unii savanți consideră că în art. 65 CP RM se prevăd două pedepse distincte [3,4].

Un șir de savanți ruși consideră că privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate reprezintă o pedeapsă unică [5-9].

În fine, unii savanți penaliști susțin că pedeapsa analizată este o pedeapsă unică, care se poate manifesta în două variante: 1) în interdicția de a ocupa anumite funcții și 2) în interdicția de a exercita o anumită activitate [10-12], poziție la care ne raliem, având ca suport următoarele argumente.

Reieșind din dispozițiile art.62 CP RM, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții și de a exercita o anumită activitate poate apărea ca pedeapsă principală. Dacă am admite că art.65 CP RM ar include două pedepse distincte, atunci, în situația în care sancțiunea articolului prevede privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în calitate de pedeapsă principală, instanța de judecată, pentru a evita interdicția legislativă de aplicare a două pedepse principale pentru aceeași faptă (art.7 CP al RM), ar avea posibilitatea să aplice în calitate de pedeapsă sau privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau privarea de dreptul de a practica o anumită activitate. Dacă e să analizăm componentele de infracțiune pentru care se prevede această pedeapsă în calitate de una principală, atunci ajungem la alte concluzii. Astfel, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, în calitate de pedeapsă principală, se poate aplica pentru componenta de infracțiune prevăzută de alin.(2) art.178 CP RM „Violarea dreptului la secretul corespondenței”. Considerăm că atunci când această infracțiune este comisă de o persoană cu funcție de răspundere, instanța de judecată ar putea ajunge la concluzia privind necesitatea privării și de dreptul de a ocupa o anumită funcție, și de dreptul de a exercita o anumită activitate (spre exemplu, de a difuza corespondența). Eventualitatea aplicării și privării de dreptul de a ocupa anumite funcții și de dreptul de a practica o anumită activitate față de aceeași persoană în calitate de pedeapsă principală exclude interpretarea acestei măsuri juridico-penale de constrângere în calitate de două pedepse distincte. În așa mod, susținerea ipotezei precum că privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate reprezintă două pedepse distincte este una netemeinică. Poate apărea în acest context întrebarea, dacă este posibilă situația ca, spre exemplu, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții să fie aplicată în calitate de pedeapsă principală, iar privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate să fie ca pedeapsă complementară la prima. Considerăm că și o așa variantă este imposibilă, deoarece alin.(4) art.65 CP RM prevede posibilitatea aplicării privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate numai în cumul cu amenda, munca neremunerată în folosul comunității, trimiterea într-o unitate militară disciplinară sau închisoare.

Nu suntem de acord nici cu opinia precum că privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate este o pedeapsă unică. Dacă ar fi așa, atunci în toate sancțiunile care prevăd această pedeapsă, pentru a o desemna, ar trebui să fie prevăzută sintagma „privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate”. Însă, potrivit Codului penal al Republicii Moldova, sunt sancțiuni în care această pedeapsă este prevăzută doar sub una din variante. Astfel, în caz de comitere a infracțiunii prevăzute de art.264 CP RM, în calitate de pedeapsă, ce-i drept complementară, poate fi aplicată „privarea de dreptul de a conduce mijlocul de transport”. Este evident că prin aceasta se are în vedere privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate, căci conducerea mijlocului de transport este un gen, o varietate a activității umane.

În așa mod, ajungem la concluzia logică că măsura juridico-penală prevăzută de art.65 CP RM reprezintă o pedeapsă penală ce se poate manifesta prin două modalități, fapt care nu exclude aplicarea lor cumulativă chiar și în cazul în care ea este prevăzută ca pedeapsă principală.

Reieșind din prevederile art.65 CP RM, respectiva pedeapsă poate fi aplicată în cazul în care infracțiunea a fost legată de funcția ocupată sau de activitatea exercitată de cel condamnat și a fost săvârșită în perioada în care persoana ocupa funcția sau exercita activitatea de care s-a folosit în vederea săvârșirii infracțiunii. Deși expres aceasta nu rezultă din prevederile art.65 CP RM, considerăm că privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi aplicată în calitate de pedeapsă complementară și în cazurile în care condamnatul nu s-a folosit de funcția sau activitatea sa la săvârșirea infracțiunii, dar, ținând cont de caracterul infracțiunii comise, instanța de judecată va găsi imposibilă păstrarea dreptului condamnatului de a ocupa funcția sau de a exercita activitatea respectivă. La aceasta s-ar atribui cazul când, spre exemplu,

un pedagog, în perioada îndeplinirii funcțiilor sale profesionale, săvârșește acte de violență față de minori (vătămări corporale, viol, alte acte de violență). Chiar dacă la săvârșirea unor asemenea infracțiuni făptuitorul nu s-a folosit de situația sa de serviciu (spre exemplu, nu în perioada de studii și nici nu asupra propriilor elevi, studenți), este evidentă imposibilitatea menținerii după un asemenea „pedagog” a dreptului de a mai educa, învăța copiii și de a exercita activitatea pedagogică. Propunem *de lege ferenda* consfințirea unei astfel de imposibilități.

Pentru aplicarea pedepsei examinate nu este relevant faptul că la momentul condamnării persoana nu mai ocupă funcția sau nu mai practică activitatea respectivă. Și în asemenea situații instanța, atunci când găsește necesar, este obligată să aplice privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate. Mai mult ca atât, potrivit doctrinei naționale, instanța poate aplica această pedeapsă și în cazul în care infractorul îndeplinea anumite funcții, obligații temporare la comandă sau la indicația altor persoane, sau, dacă chiar nu le-a exercitat, însă infracțiunea săvârșită este incompatibilă cu ocuparea unor funcții sau activități similare în viitor și această pedeapsă este prevăzută de infracțiunea concretă [13].

În calitate de pedeapsă principală privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi aplicată atunci, când ea este prevăzută expres de sancțiunea articolului. Actualul Cod penal al Republicii Moldova prevede doar două componente de infracțiune (alin.(2) art.178 CP RM și art.180 CP RM), în cazul comiterii cărora se poate aplica privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în calitate de pedeapsă principală. Considerăm această situație inadmisibilă, ea practic eliminând tipul dat de pedeapsă din categoria celor principale. Situația examinată a fost moștenită, se pare, din legislația penală veche, căci în Codul Penal din 1961 privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate de asemenea era prevăzută doar pentru două componente (art.140/4 și art.160/2 CP RM 1961).

În calitate de pedeapsă principală privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi aplicată și în baza prevederilor art.79, 92 CP RM. În acest caz urmează a fi respectată condiția prevăzută de art.65 CP RM – condamnatul să fie privat de dreptul de a ocupa funcția sau de a exercita activitatea de care s-a folosit la săvârșirea infracțiunii. Este de menționat că din practica judiciară examinată (perioada anilor 2000-2006) această pedeapsă, cu aplicarea prevederilor art.79 CP RM, nu a fost stabilită de instanțele de judecată niciodată. Mai mult ca atât, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în general nu s-a aplicat în calitate de pedeapsă principală, situație condiționată, se pare, de faptul că ea practic nu este prevăzută în calitate de pedeapsă principală în sancțiunile Părții Speciale a Codului Penal al Republicii Moldova. Concluzia regretabilă este că actualmente privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate nu reprezintă o măsură alternativă reală privațiunii de libertate în politica coercitivă a statului.

Este evident că această pedeapsă, cu un potențial coercitiv și preventiv destul de impunător, nu este utilizată pe deplin de către legiuitor și, pe cale de consecință, nici de instanțele de judecată. În acest context, profesorul rus O.G. Perminov menționează că pedeapsa în cauză „poate fi foarte eficientă pentru prevenirea infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcții de răspundere și în sfera activității economice” [14].

În calitate de pedeapsă complementară privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate este prevăzută în 128 de componente, dintre care cumulul obligatoriu este prevăzut pentru 84 de componente, iar cumulul facultativ – pentru 42 de componente. Respectând prevederile alin.(3) art.65 CP RM, această pedeapsă, în calitate de una complementară, poate fi aplicată și în cazurile când sancțiunea articolului pentru care este trasă la răspundere penală persoana nu o prevede, dar instanța de judecată găsește necesară și oportună aplicarea ei.

Ca pedeapsă complementară privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate este prevăzută, de regulă, în cumul cu închisoarea. Doar pentru 8 componente de infracțiune această măsură juridico-penală este prevăzută în cumul cu pedepse neprivative de libertate.

Eficiența privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate ca pedeapsă penală poate fi determinată prin prisma analizei esenței și conținutului ei.

În doctrina de specialitate se menționează că dacă în cazul privațiunii de libertate faptul condamnării foarte des se poziționează pe planul secund al conștiinței condamnatului în comparație cu viitoarea izolare de societate, atunci în cazul aplicării pedepsei sub formă de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate însăși condamnarea capătă pentru acesta o însemnătate deosebită. Rămânând

în mediul obișnuit, de regulă în același colectiv (dar în altă funcție), condamnatul se simte discreditat în ochii celor din jur, resimte o atitudine precaută față de sine din partea colegilor de serviciu, ceea ce generează suferințe morale serioase și-i influențează comportamentul de mai departe [15]. Prin aceasta profesorul rus E.S. Krâlova a vrut să sublinieze că conținutul coercitiv al privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate se manifestă, în primul rând, în condamnarea celui vinovat.

După părerea profesorului rus V.I. Tiutiughin, conținutul coercitiv al pedepsei în cauză îl constituie privarea condamnatului de drepturi subiective concrete (dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități și drepturile și privilegiile legate de realizarea acestora), precum și limitarea temporară a capacității juridice – posibilitatea liberei alegeri a funcției, a activității profesionale sau a unui alt gen de ocupații [16].

Remarcabilul criminalist rus N.S. Taganțev, caracterizând pedepsele legate de privarea de drepturi, scria că ele, în primul rând, afectează sfera de serviciu și obștească a celui vinovat, în special atât în privința drepturilor și privilegiilor deja obținute, de care acesta deja s-a folosit, cât și în privința posibilității însăși de a le obține, capacității lui juridice publice [17].

I.M. Baru susține că pedeapsa sub formă de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții și de a exercita o anumită activitate, intervenind nemijlocit în statutul juridic al persoanei concrete, îl modifică esențial, atrage după sine un șir de restricții esențiale, care limitează posibilitatea participării acesteia într-o sferă sau alta de raporturi sociale [18].

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții și de a exercita o anumită activitate se atribuie la pedepsele ce durează în timp, pe parcursul căruia asupra condamnatului se răsfrânge influența coercitiv-educativă a statului. Deci, calitățile coercitive ale pedepsei în cauză se manifestă și în durata executării ei. Cu cât mai lung este termenul de condamnare la privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, cu atât mai pronunțate sunt calitățile coercitive ale pedepsei, cu atât mai mari sunt lipsurile cu caracter moral și material.

Potrivit alin.(2) art.65 CP RM, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate poate fi stabilită de instanța de judecată pe un termen de la 1 la 5 ani.

Ținând cont de caracterul și gradul prejudiciabilității infracțiunii săvârșite, de circumstanțele comiterii infracțiunii și de personalitatea infractorului, instanța de judecată în fiecare caz aparte trebuie să determine în sentință termenul privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, stabilind în așa mod volumul influenței coercitive care este necesar în vederea realizării scopurilor ce stau în fața pedepsei penale prevăzute de alin.(2) art.61 CP RM.

În legislația altor state termenul acestei pedepse sau al unei pedepse similare este diferit. Astfel, potrivit legislației penale ruse, termenul este de la 1 la 5 ani – în cazul aplicării pedepsei în calitate de pedeapsă principală și de la 6 luni la 3 ani – în cazul aplicării ei în calitate de pedeapsă complementară. În legislația României pedeapsa asemănătoare cu pedeapsa prevăzută de art.65 CP RM o reprezintă interzicerea unor drepturi. Aceasta reprezintă o pedeapsă complementară și poate fi aplicată pe un termen de la 1 la 10 ani [19]. Termenul acestei pedepse prevăzut în legea penală a Elveției este de la 2 la 10 ani, a Poloniei – de la 1 la 10 ani, a Germaniei – de la 1 la 5 ani.

În doctrina de specialitate s-a formulat propunerea de a aplica privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen nelimitat, spre exemplu, în caz de comitere a infracțiunilor cu un pericol social sporit [20]. Considerăm această poziție destul de interesantă, dar ținem să specificăm că privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen nelimitat poate fi aplicată, în opinia noastră, doar în calitate de pedeapsă complementară.

Reieșind din prevederile art.65 CP RM, putem concluziona că această pedeapsă se aplică față de persoanele care au anumite aptitudini profesionale, personale sau de alt gen. Ocuparea unei anumite funcții sau exercitarea unei anumite activități este legată, de regulă, de necesitatea obținerii unui anumit nivel de cunoștințe și instruire, obținerii unei calificări, specialități sau profesii. În așa mod, aplicarea față de aceste persoane a pedepsei în cauză face imposibilă pe un termen determinat (în unele cazuri, destul de îndelungat) utilizarea cunoștințelor, profesiei sau a calificării obținute anterior condamnării. Nu se compensează nici acele cheltuieli materiale, eforturile fizice și morale care au fost depuse de către persoană în procesul instructiv. În unele cazuri, aplicarea pedepsei poate duce la pierderea totală a calificării. Aceasta este mai ales posibil în privința persoanelor al căror nivel de pregătire profesională permanent necesită experiența practică (spre exemplu, medicul-chirurg, șoferul, pedagogul).

În doctrină se menționează că cea mai esențială caracteristică coercitivă a privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate o constituie lipsirea condamnatului de posibilitatea de a se ocupa cu lucrul obișnuit pentru el, care în multe cazuri a necesitat de la acesta o pregătire îndelungată și dificilă, corespundea aptitudinilor și vocației lui, îl asigura material [21, 22].

Instruirea profesională, învățarea unei meserii, termenul îndelungat de ocupare a funcției respective, este, de regulă, o dovadă a aptitudinilor individuale ale persoanei, a dorinței și a capacității ei de a se ocupa anume cu această activitate, o dovadă a corespunderii caracterului muncii vocației și calităților individuale. V.P. Mahotchin foarte just a observat că un criteriu obiectiv de corespundere a activității profesionale calităților individuale îl constituie stagiul de muncă îndelungat la o anumită specialitate sau într-o funcție anumită [23]. Din aceste considerente, asemenea persoane suferă deosebit de greu aplicarea față de ele a pedepsei în cauză. Pentru cel condamnat căutarea unui nou loc de muncă devine o problemă destul de dificilă, cu atât mai mult în condițiile actuale de suprasaturare a pieței de muncă. Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, de regulă, atrage după sine necesitatea îndeletnicirii cu o altă activitate ce nu corespunde aptitudinilor și vocației persoanei, ceea ce diminuează satisfacția acesteia de munca prestată. Și aceasta, de asemenea, constituie un element coercitiv al pedepsei în cauză.

De regulă, persoana ocupă o anumită funcție sau exercită o anumită activitate într-un colectiv de muncă. Condamnarea la această pedeapsă o plasează în afara colectivului de muncă obișnuit, ceea ce atrage după sine dificultăți suplimentare de ordin social-psihologic. În plus, după cum a fost deja menționat, poate surveni necesitatea de a căpăta o nouă profesie sau specialitate. Aceasta, la rândul său, implică cheltuieli materiale, eforturi fizice și psihice suplimentare.

Ocuparea unei anumite funcții sau exercitarea unei anumite activități presupune și dreptul la remunerarea corespunzătoare a muncii. Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate influențează obiectiv asupra nivelului de remunerare, în unele cazuri reducându-l esențial. Degradarea din funcție sau interzicerea exercitării unei anumite activități este legată, de regulă, de trecerea la un alt loc de muncă mai slab remunerat.

Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, în calitate de pedeapsă, presupune obținerea antecedentelor penale pe toată perioada executării pedepsei. Existența antecedentelor penale implică un șir de consecințe cu caracter juridico-penal, generează anumite incomodități, afectează esențial interesele persoanei [24].

Dezavantajele enumerate constituie conținutul coercitiv al privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate. Deci, această pedeapsă afectează nu numai sfera relațiilor materiale, ci și ale celor nepatrimoniale, influențând statutul social al persoanei. Ea poate fi caracterizată ca o pedeapsă material-morală cu un efect puternic preventiv.

Cele expuse nu pot fi interpretate ca un apel la neaplicarea acestei pedepse, ci, din contra, sunt chemate să sublinieze importanța și potențialul enorm al privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în calitate de pedeapsă, inclusiv principală, alternativă privațiunii de libertate.

Legislația penală națională a stabilit un mod special de calculare a termenului pedepsei examinate în situația în care ea se aplică în calitate de pedeapsă complementară. Acesta este distinct în dependență de faptul dacă se aplică complementară la o pedeapsă privativă de libertate sau la una neprivativă de libertate. Astfel, potrivit alin.(4) art.65 CP RM, la aplicarea pedepsei privative de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în calitate de pedeapsă complementară la amendă sau la muncă neremunerată în folosul comunității, termenul ei se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii, iar la aplicarea ei în calitate de pedeapsă complementară la trimiterea într-o unitate militară disciplinară sau la închisoare, termenul acesteia se calculează din momentul executării pedepsei principale.

În legătură cu aceste prevederi legale urmează a se face unele precizări. Potrivit alin.(5) art.90 CP RM, în caz de condamnare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, pot fi stabilite pedepse complementare. Aceasta presupune și posibilitatea aplicării în calitate de pedeapsă complementară a privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate. Spre regret, în alin.(4) art.65 CP RM nu se stipulează modul de calculare a privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în cazul în care aceasta se aplică complementară la condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei. Considerăm că în situația în care privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate se aplică complementară la condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei,

termenul pedepsei în cauză se calculează, ca și în cazul pedepselor neprivative de libertate, din momentul rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată. Propunem deci *de lege ferenda* să fie modificate în acest sens prevederile alin.(4) art.65 CP RM. În același mod trebuie să se procedeze și în cazul în care a fost aplicată privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate complementar la pedeapsa închisorii, a cărei executare a fost amânată potrivit prevederilor art.96 CP RM.

Trezește discuții și prevederea legală precum că termenul privării de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în cazul aplicării ei ca pedeapsă complementară la pedepsele neprivative de libertate se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii. În principiu, o altă formulare nici nu poate exista, dar urmează a fi făcute unele precizări. Art.197 CPP RM prevede în calitate de măsură procesuală de constrângere suspendarea provizorie din funcție. Potrivit art.200 CPP RM, această măsură constă în interzicerea provizorie motivată aplicată învinutului, inculpatului de a exercita atribuțiile de serviciu sau de a realiza activități cu care acesta se ocupă sau le efectuează în interesul serviciului public. Considerăm că în cazul în care la faza de urmărire penală sau în instanța de judecată persoanei i s-a aplicat această măsură procesuală de constrângere, mai apoi ea fiind condamnată la privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, perioada suspendării din funcție trebuie luată în considerație la calcularea termenului executării pedepsei, după cum se ia în considerație la calcularea termenului privativ de libertate perioada aflării persoanei în stare de arest. Despre obligativitatea computării termenului reținerii, arestului sau arestului la domiciliu în cazul condamnării persoanei la o pedeapsă privativă de libertate se prevede în art.395 CPP RM. Spre regret, această normă nu conține prevederi în ceea ce privește obligativitatea computării termenului suspendării provizorii din funcție în cazul condamnării persoanei la privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, fapt care, în viziunea noastră, urmează a fi obligatoriu schimbat cu introducerea unor asemenea stipulări legislative.

Făcând constatările de mai sus, ajungem la concluzia că privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate în calitate de pedeapsă principală pare a fi o măsură destul de eficientă în lupta cu infracționalitatea de un pericol social redus. Mai mult ca atât, ni se pare oportun de a aplica această pedeapsă nu numai în cazul în care persoana a abuzat, a beneficiat de funcția sau de activitatea sa la comiterea infracțiunii, ci și în alte situații.

După cum deja s-a menționat, potrivit art.61 CP RM, pedeapsa are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, prevenția generală și specială. În plus, ea reprezintă o măsură de constrângere, deci trebuie să aibă un anumit grad de intimidare, fapt care îl face pe condamnat să resimtă dezaprobarea din partea societății a comportamentului său. Când privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate se aplică în legătură cu folosirea abuzivă a acestora la săvârșirea infracțiunii, mai mult se urmărește scopul de a preveni săvârșirea de către infractor a noilor infracțiuni legate de activitatea sa de serviciu. Potențialul educativ al pedepsei este folosit mai puțin. În același timp, opinia noastră e că anume pe corectare trebuie pus accentul la aplicarea pedepsei. Unii infractori pot fi corecțai prin influența coercitivă sub forma privării sau limitării de anumite drepturi sau în anumite acțiuni. Spre exemplu, privarea unui amator de vânătoare de dreptul la vânat sau a unui șofer amator de dreptul de a conduce mijlocul de transport l-ar lipsi pe acesta de un gen de activitate care îi aduce sau plăcere, sau pasiune, sau un anumit grad de confort. Aceasta ar constitui ceva simțitor pentru vinovat și se pare că ar avea și implicație corecțională, totodată va constitui un stimulent pentru ca pe viitor făptuitorul să evite conflictele cu legea penală. În viziunea noastră, privarea de anumite drepturi (dreptul de a conduce mijlocul de transport, de a purta armă, de a vâna etc.) poate fi aplicată ca o măsură de constrângere eficientă pentru unele categorii de infracțiuni de o gravitate redusă. Propunem ca privarea de asemenea drepturi în calitate de măsură de constrângere să fie aplicată nu numai în legătură cu săvârșirea infracțiunilor legate de utilizarea acestor drepturi, ci și în alte cazuri, când instanța de judecată va ajunge la concluzia că privarea de asemenea gen de drepturi va contribui la realizarea scopurilor ce stau în fața pedepsei. Nu trebuie să constituie ceva șocant condamnarea la privarea de dreptul de a conduce mijlocul de transport a unui hoț care a săvârșit un furt sau un jaf fără circumstanțe agravante, bineînțeles cu condiția că instanța de judecată, analizând personalitatea celui tras la răspundere penală, va ajunge la concluzia că acest gen de constrângere statală va atinge scopurile fixate de legea penală în fața pedepsei. În acest caz, privarea de anumite drepturi sau de dreptul de a practica anumite activități va constitui o adevărată măsură alternativă privațiunii de libertate și sperăm că, în eventualitatea acceptării propunerii, instanțele de judecată vor face destul de frecvent uz de ea. În ce ne privește, considerăm că privarea de anumite drepturi poate fi prevăzută de legislația națională în calitate de pedeapsă principală, care ar putea fi aplicată ori de câte ori instanța de judecată va ajunge la concluzia eficacității aplicării ei.

Ținând cont de aceste ultime precizări propunem completarea legislației penale cu o pedeapsă distinctă – privarea de anumite drepturi (dreptul la conducerea mijlocului de transport, dreptul de a vâna, dreptul de a purta armă etc.) care să fie aplicată doar în calitate de pedeapsă principală. În același timp, propunem ca această pedeapsă să nu fie prevăzută în sancțiunile Părții Speciale a Codului penal al Republicii Moldova, dar să fie aplicată doar în cazurile în care instanța de judecată va ajunge la concluzia că prin aplicarea ei în privința condamnatului vor fi realizate scopurile pedepsei penale. Privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate, de asemenea, urmează a fi păstrată, însă doar în calitate de pedeapsă complementară aplicată în cazurile în care făptuitorul, în procesul comiterii infracțiunii, s-a folosit de situația de serviciu sau de activitatea desfășurată sau când caracterul infracțiunii face imposibil de a-i păstra celui condamnat dreptul de a ocupa funcția sau de a exercita activitatea respectivă.

Referințe:

1. Dongoroz V. Curs de drept penal. - București: Editura cursurilor litografiate, 1942, p.580.
2. Bulai C. Drept penal român. Partea Generală. Vol.II. - București: Cartea de editură și presă Șansa-SRL, 1992, p.24-25.
3. Крылова Е.С. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид уголовного наказания по законодательству России и зарубежных стран: Дисс. канд. юрид. наук. - Казань, 2002, с.17.
4. Рамазанов А.Ж. Наказания, не связанные с лишением свободы, и практика их применения: Дисс. канд. юрид. наук. - Коломна, 2002, с.119.
5. Курс уголовного права. Часть Общая: Учебник для вузов. Том 2 / Под ред. Н.Ф. Кузнецовой и И.М. Тяжковой. - Москва: Зерцало, 1999, с.35.
6. Игнатов А.Н., Красиков Ю.А. Курс российского уголовного права. Том 1. Часть Общая. - Москва: Норма, 2001, с.361-363.
7. Преступления и наказания в Российской Федерации. Популярный комментарий к Уголовному кодексу РФ / Отв. ред. А.Л. Цветинович и А.С. Горелик. - Москва: БЕК, 1997, с.97-99.
8. Курс советского уголовного права. Том III. - Москва: Наука, 1970, с.96-98.
9. Тютюгин В.И. Лишение права занимать определённые должности как вид наказания по советскому уголовному праву. - Харьков: Вища школа, 1982, с.4-6.
10. Уголовное право Российской Федерации. Часть Общая / Под ред. проф. А.И. Рарога. - Москва: Юристъ, 2001, с.351.
11. Курс российского уголовного права. Часть Общая / Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В.Наумова. - Москва: Спарк, 2001, с.532.
12. Уголовное право Российской Федерации. Часть Общая: Учебник / Под ред. Б.В. Здравомыслова. Изд. 2-е, перераб. и доп. - Москва: Юристъ, 1999, с.339-340.
13. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. și al. Codul penal comentat și adnotat. - Chișinău: Cartier, 2005, p.117.
14. Перминов О.Г. Проблемы наказания в уголовном праве России: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. - Москва, 2002, с.20.
15. Крылова Е.С. *Op. cit.*, p.38.
16. Тютюгин В.И. *Op. cit.*, p.6-7.
17. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Лекции. Часть Общая. Том.II. Изд. 2-е. - Санкт-Петербург, 1902, с.146.
18. Бару М.И. Некоторые вопросы соотношения норм различных отраслей права в охране прав граждан // Советское государство и право. - 1963. - №12. - С.68-69.
19. Boroî Al., Nistoreanu Gh. Drept penal. Partea Generală. Curs universitar. Ediția a 4-a. - București: ALL Beck, 2004, p.283.
20. Крылова Е.С. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид уголовного наказания по законодательству России и зарубежных стран: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. - Казань, 2002, с.7-8.
21. Иванов В.Н. К дальнейшему совершенствованию советского уголовного законодательства о лишении прав граждан // Ученые записки ВНИИСЗ (Москва). - 1964. - Вып.3 (20). - С.150.
22. Махоткин В.П. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью // Наказания, не связанные с лишением свободы. - Москва: Юридическая литература, 1972, с.64.
23. Махоткин В.П. Лишение права занимать определённые должности или заниматься определённой деятельностью как вид наказания по советскому уголовному праву: Автореф. дисс. канд. юрид. наук. - Москва: ВНИИПП, 1971, с.6-7.
24. Евтеев М.П. Погашение и снятие судимости. - Москва: Госюриздат, 1964, с.6-12.

Prezentat la 23.03.2007